

praktijkverslag

In het lees- en luisterdossier moeten leerlingen verslag doen van het aantal uren dat ze zelfstandig hebben geluisterd en gelezen, het zogenoemde handelingsdeel. Edith de Vries, docente Engels aan het Cals College in Nieuwegein, doet verslag van alles wat docenten moeten doen om leerlingen zelfstandig aan het werk te zetten. Een noodkreet? In ieder geval een zeer herkenbaar verhaal!

Het lees- en luisterdossier

De eerste ronde

Edith de Vries

Leesdossier 6 uur, luisterdossier 2 uur (Programma van Toetsing en Afsluiting, PTA 1999-2000): 11 oktober inleveren. Ik heb de spullen van mijn drie vierde klassen bekeken en er ontbreekt niets. De keurige stapels snelhechters liggen voor me en zijn inmiddels doorgenomen. Vrijwel iedereen heeft aan de eisen van twee uur extensief luisteren en zes uur extensief lezen voldaan ... voor zover ik kan nagaan.

Met wallen onder mijn ogen schrijf ik dit stukje, want er is veel werk aan vooraf gegaan. Een jaar lang hebben we, de docenten, in het talenoverleg modellen besproken voor het lees- en luisterdossier, met allerlei studielast-urenberekeningen, organisatievormen, aftekenlijsten, invulformulieren en vereisten. Allemaal om onze grootste angst te bezweren: ze - de leerlingen - doen het niet als ze merken dat we het niet controleren.

Uiteindelijk hadden we alles op een rij. Voor de talen hanteren we gelijke inleverdata, we laten de leerlingen dezelfde formulieren invullen en ze moeten per periode voor alle talen hetzelfde aantal uren lezen en luisteren. Totdat we erachter kwamen dat de studielastverdeling met de deelvakken Frans en Duits er heel anders uitziet, verdeeld over de leerjaren. Duits en Frans konden weer opnieuw gaan rekenen. We hebben ons vaak zuchtend afgevraagd waarom niet een centraal model gepresenteerd wordt: er zijn heel wat niet-budgettaire-neutrale uren gaan zitten in het bespreken van voor- en nadelen van opbergssystemen, vragenlijsten en aftekenprocedures.

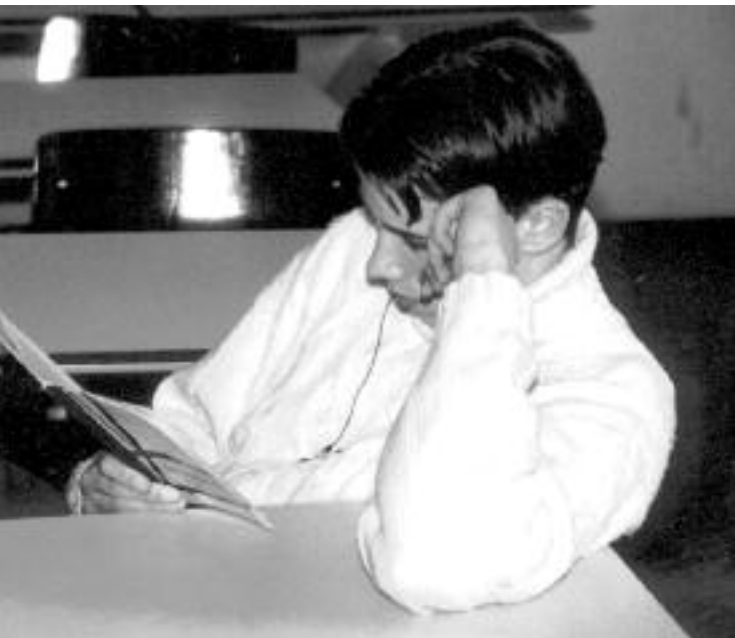
Maar het is gelukt: we hebben het voor elkaar.

In de eerste week van het schooljaar heb ik de klas uitgelegd hoe het lees- en luisterdossier eruit moest komen te zien en wat we van leerlingen verwachtten. Het planningsschema gaf duidelijkheid over wat ze per periode af moesten hebben, zodat ze op tijd voor hun examen klaar waren. Als ze het niet af hadden, konden ze geen examen doen. Ze konden zich er dus maar beter aan houden. Ik benadrukte dat ze dan wel Engels op het rooster hadden staan, maar dat ze naast de lessen nog één uur per week zouden moeten luisteren en/of lezen. Ik legde de eisen uit die we aan ze stellen: je mag een boek lezen van 200 pagina's voor 10 uur, maar dan moet je ook nog minstens 8 artikelen lezen. Elk A4-tje telt voor een kwartiertje. Er moet variatie in de tekstsoorten zitten, dus niet meer dan twee artikelen over een onderwerp (*Champion's League*, *Leonardo di Caprio*, *Grand Prix*). Je mag per jaar een film in je dossier opnemen, de rest moet uit tv-programma's bestaan. Je mag van de Wasps, de Alquins en News4U in de mediatheek alles lezen. Als je een artikel uit een ander tijdschrift gebruikt of van Internet, moet je het erbij voegen. Zijn er nog vragen? Nee, die waren er niet. Toen niet.

De hele periode lang hebben leerlingen ons de oren van het hoofd gevraagd. 'Dit artikel bestaat uit twee A4-tjes, maar op de eerste bladzij staat een hele grote foto, geldt het dan voor een A4-tje?' 'Ach, doe maar twee.' 'Mijn boek heeft 160 bladzijden, geldt dat dan voor tien uur?' 'Even

Foto: Frans Janssen

overleggen, je hoort het morgen van me' 'Mag ik Harry Potter lezen voor het leesdossier?' 'Ja, leuk' 'Mag ik het van je lenen?' 'Mogen we niet meer luisteren dan lezen, dat is makkelijker' 'Nee, dat kan niet' 'Mag ik ook zelf een tijdschrift kopen?' 'Ja, ga je gang en wissel uit met je maatjes' 'Mag ik ook naar *The Simpsons* kijken voor mijn luisterdossier?' 'Als er in gesproken wordt, mag dat.' 'Mag ik de *Titanic* bekijken en dan de ondertitels afplakken?' 'Zolang je jongere broertje of zusje er maar geen last van heeft' 'Ik speel een videospelletje waarbij je veel Engels moet lezen, mag ik die ook gebruiken voor mijn leesdossier?' 'Hoe lang speel je dat achter elkaar?' 'Soms een hele avond' 'OK, gebruik maar voor anderhalf uur' 'Mag ik MTV er ook opzetten? En hoe moet ik daar dan een verslag van maken? En voor hoeveel telt dat?' 'Vat de liedjes maar kort samen.'

Elke les waren er wel vragen over het lees- en luisterdossier en anders stelde ik die wel: hoeveel hebben jullie al gelezen en geluisterd? 2 uur, 3 uur, 1 uur ('oppassen'), 2 uur, 3 uur, 5 uur ('goed zo'). Elke les moest ik ook naar het sectiehok om daar weer invulformulieren te halen. Sommigen hadden 24 artikelen van één A4 gelezen en 24 formulieren ingevuld.

Het overleg met de collega's moderne vreemde talen mocht er ook zijn: in de pauzes, om 4 uur na schooltijd of tussen de lessen door. Een collega Frans keek elke avond naar TV5 op zoek naar geschikt materiaal – hij viel er bij in slaap, dus laat staan de leerlingen. De sectie Duits had

allerlei banden gekopieerd, maar het lukte maar niet om samen met de mediatheek een goed uitleensysteem te bedenken. Videocabines worden niet aangeschaft omdat het moeilijk is om nu al in te schatten hoeveel gebruik ervan gemaakt gaat worden. De sectie Engels had een website aangelegd met een categorisatie van kranten en tijdschriften met een indeling naar moeilijkheidsniveau, voor het 'n+1 niveau' - de teksten moeten net iets moeilijker zijn dan de leerlingen aankunnen. Wegens de aansluiting op het Kennisnet was die ineens niet meer beschikbaar en is voor onbepaalde tijd voorlopig niet meer te beheren door onszelf.

Ondanks al die problemen waren de leerlingen en wij er toch wel ontroerend serieus mee bezig. Een collega vertelde dat zijn dochter uit de vierde bij hem thuis de gids erbij pakte om te kijken wat ze van de BBC konden bekijken. Een schoolleider vertelde dat sommige leerlingen 's ochtends hadden gespijbeld omdat ze 's middags het dossier in moesten leveren. Een leerling zegt: 'Ik vind Engels wel belangrijker dan het natuurkundeproefwerk, want als je je dossier niet af hebt, mag je geen examen doen.' De tijd lijkt voorbij dat een taal het af moet leggen tegen de serieuze en moeilijke vakken!

Elf oktober breekt aan. Ik heb me voorbereid op een herfststorm aan vragen en excuses. In de klas deel ik formulieren uit waarop ze de titels van de programma's en artikelen moeten schrijven en het aantal uren. Dit zijn de 'officiële' bewijspapieren. Hierop teken ik af en hierop kan mijn collega van volgend jaar bekijken of er voldoende variatie is in het lees- en luistermateriaal. Met de puntjes uit hun mond zit 4-havo de formulieren in te vullen. Het blijft rustig. Iemand zegt: 'O jee, ik heb geen voorblad, is dat erg?' Ik weet niet goed waar hij het over heeft en kijk eens rond. Ik zie overal snelhechters met en zonder insteekhoezen, met en zonder inhoudsopgaven, begeleidende briefjes, voorbladen. Zo ken ik 4-havo niet. Zo geordend, zo netjes, zo alles-voor-elkaar. Ik moet de neiging onderdrukken om niet de klas uit te rennen en mijn collega gierend vast te grijpen en te roepen 'moet je nou eens horen!'. Een jongen is teleurgesteld dat hij alleen maar vijf regels op hoefde te schrijven over de nieuwe *Star Wars* die hij speciaal uit Amerika had gekregen. Ik vraag me af hoe lang ze hier nog zo serieus mee bezig zijn. En hoe lang houden wij het vol om ze niet te verpesten met onze scepsis?

Inmiddels heb ik de formulieren nagekeken en afgetekend. We hebben afgesproken dat we niet meer dan één

LUISTEREN

Naam _____

Klas _____

1. Programma _____

2. Bron _____

- TV
- Radio
- Video
- CD
- Cd-Rom
- Cassette
- Anders, nl.

3. Datum _____

4. Tijd _____ minuten

5. Begrip _____

- uitstekend
- goed
- middelmatig
- slecht

6. Sleutelwoorden

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

6 _____

7 Inhoud _____

8 Eigen mening _____

Bron: Syb Hartog, Workshop examendossier Talen, CPS

LEZEN

Naam _____

Klas _____

1. Artikel (titel) _____

2. Bron + datum wanneer tekst is geschreven _____

- Internet
- Tijdschrift
- Anders, nl
- Boek
- Krant

2. Categorie tekst _____

- liefdesroman
- hobby-boek
- stripboek
- betogend artikel
- studietekst
- detective
- thriller
- informatief artikel
- krantenbericht
- folder

3. Lengte tekst: _____ bladzijden **A4**

4. Datum en tijd _____ minuten

5. Korte inhoud _____

6. Thema _____

7. Begrip _____

- uitstekend
- goed
- middelmatig
- slecht

8. Wat vond je ervan? _____

Bron: Syb Hartog, Workshop examendossier Talen, CPS

uur uittrekken per klas en ons niet laten frustreren door de hamvraag: hebben ze het wel gedaan? Dat werkt. Ik maak drie stapels: een stapel met snelhechters die weer terug moeten naar de leerlingen, een stapel met ingevulde formulieren die ik doorblader en een stapel met aftekenlijsten van leerlingen die ik afteken. Ik tel het aantal uren op, schrijf die in mijn agenda en schrijf nog wat kort commentaar op dat ik kwijt wil aan enkele leerlingen. José: wel erg korte samenvatting, Karin: goede eigen mening, algemeen: het begrip kan niet altijd alleen maar 'goed' zijn. We hebben afgesproken dat we de volgende keer strenger zijn met bronvermeldingen, te korte samenvattingen en werk dat erg op elkaar lijkt. Ik ben bang dat we dan wel wat meer dan een uur per klas bezig zijn.

Na de euforie van 11 oktober voel ik me erg beroerd. Wat een dom werk is dit! We hebben uren gestoken in het opzetten van een systeem. Daar is geen vakkennis aan te pas gekomen. Ik heb geen tijd om alles goed na te gaan en *feedback* te geven op werk van leerlingen die er serieus mee bezig zijn geweest. Ik weet dat ik bedonderd word en ik heb geen tijd of middelen om er wat aan te doen. Ik heb leerlingen ermee bezig gezien: O, dit artikel van twee A4-tjes. Eens kijken: vijf sleutelwoorden prik ik zo uit het artikel. Waar gaat het over? Nou, het gaat over de schietpartij in *Colombine High School* en er wordt in beschreven dat er klikjes waren op die school. Wat vind ik ervan? Best aardig artikel, maar bij ons op school zijn er niet van die klikjes. Ik doe moeite om het gevoel weg te stoppen dat ik alleen maar administreer en dat ik geen grip heb op wat de leerlingen hebben gedaan of juist niet hebben gedaan. Ik weet tegelijkertijd ook dat het maar een deel is dat me oplicht en dat er meer gelezen is dan vorig jaar om deze tijd. Er zijn heel wat leeskilometers gemaakt, maar we zijn nog niet toegekomen aan het n+1 niveau en het is maar de vraag of dat te realiseren is. Ook dat frustreert.

De tussenstand in deze eerste ronde is dus wel *advantage pupils*, maar ik weet niet hoe lang dat zo blijft. Ik voel mijn eigen positie als docent in elk geval verzwakken. Het lijkt alsof ik niet meer in het spel betrokken ben. Ik sta er buiten en heb er geen grip op. Ik ben coach geworden, heb een trainingsschema opgesteld, een dieet samengesteld, aanmoedigend aan de kant gestaan en de wedstrijd geëvalueerd. Het ontbreekt me alleen aan tijd om af en toe mee te lopen en bij alle trainingen aanwezig te zijn. Sterker nog: ik ben bij geen enkele training aanwezig geweest en het is maar de vraag hoe lang leerlingen en ik daarvoor gemotiveerd blijven. Dan speel ik misschien liever partijtjes met leerlingen en hoop dat ze daar beter van leren spelen. We zullen zien

Invallen

Invallen in het onderwijs is niet altijd een gemakkelijke opgave. In dit nummer start Christien van Gool haar column waarin het onderwerp 'invallen' centraal staat. Wellicht onnodig te zeggen dat het een fictief verhaal is.

Telefoon

Het was donderdag. De telefoon ging. Janneke de Vries nam hem op.

'U spreekt met De Wit, directeur van de Zonneschool. Ik heb uw naam gekregen van iemand hier op school. Het klopt toch dat u lerares Engels bent.'

'Ja, dat klopt.'

'We zitten met een probleempje. Er is een collega ziek en in eerste instantie zag het er niet zo ernstig uit; we dachten dat ze wel snel weer beter zou zijn. Maar nu heeft de bedrijfsarts gezegd dat het wel eens langer zou kunnen gaan duren dan een paar weken dus we zoeken vervanging. De klassen hebben al een tijdje geen Engels gehad dus we willen graag dat er snel vervanging komt. Er zijn al verschillende ouders die geklaagd hebben.'

'Ik heb al een tijdje geen lesgegeven – en ik heb twee kleine kinderen, ik weet niet of ik dat wel moet doen.'

'Volgens mij moet dat best lukken – ik hoorde heel goede berichten over u van de collega hier op school. En uw kinderen zitten toch al op school?'

'Ja, dat is zo, mijn kinderen zitten op de basisschool. Om hoeveel uren gaat het eigenlijk?'

'Die collega heeft een volledige baan hier op school maar we hebben al een beetje zitten schuiven; de helft van de uren kan worden opgevangen door andere collega's. Het gaat nog om 13 lessen, in 2 en 3-havo. U heeft toch ervaring in het voortgezet onderwijs?'

'Nou, ervaring is een groot woord, het is al zolang geleden.'

'Maar u hebt toch voor de klas gestaan?'

'Jawel, met veel plezier zelfs, totdat de kinderen kwamen, maar dat is alweer tien jaar geleden. En van die basisvorming of zo weet ik niet veel af.'

'Och mevrouw, zoveel is er niet veranderd. Volgens mij moet u de draad zo weer op kunnen pakken. Zou u